

BIZNESDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARI ROLINI VA AHAMIYATI

Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent
axborot texnologiyalari universiteti
3-bosqich talabasi **Bebitova Marjona**
3-bosqich talabasi, **Abdusayidova Fotima**
abdusayidovafotima79@gmail.com
3-bosqich talabasi Egamberdiyeva Ma'suda

Annotatsiya

Ushbu maqolada axborot texnologiyalarining biznesdagi rolini oshirishning hozirgi tendensiyalari ko'rib chiqilgan. Raqamli texnologiyalarni joriy etish ko'plab ishlab chiqarish jarayonlarini tezlashtirish, xodimlar xarajatlarini kamaytirish, shuningdek, boshqaruv jarayonlarini avtomatlashtirish imkonini beradi. Maqolada zamonaviy iqtisodiyotni raqamlashtirish jarayonida korxona yoki mamlakat darajasida hamda global miqyosda texnologik innovatsiyalarning roli va ahamiyati alohida yoritib o'tilgan. Maqolada ko'rsatilganidek, axborot texnologiyalarining afzalligi shundaki, ular u yoki bu zarur ma'lumotlarga tezkor kirishni ta'minlaydi, turli parametrlar bo'yicha ma'lumotlarni qidirish imkonini beradi. Shu bilan birga, juda ko'p sonli foydalanuvchilar bir vaqtning o'zida ma'lumotlardan foydalanishlari mumkin bo'ladi.

Kalit so'zlar: axborot texnologiyalari, raqamli iqtisodiyot, avtomatlashtirish, Internet, tarmoq platformalari, iqtisodiy jarayonlar.

Kirish

Globallashuv jarayonida axborot texnologiyalari zamonaviy jamiyat kundalik hayotining ajralmas qismiga aylandi. Bugungi kunda axborot texnologiyalari ishlab

chiqarishning eng muhim omillaridan biri bo'lib, u ilmiy sohada ham o'zgarishga sabab bo'lib

asosiy obyekti turli iqtisodiy jarayonlarni axborot-texnologik ta'minlash bo'lgan yangi

tushuncha – “raqamli iqtisodiyot”ni shakllantirdi. Raqamli iqtisodiyotning asosiy xususiyatlaridan biri bu texnologiyalarning bir tarmoqdan boshqasiga konvergentsiyasi va raqamli iqtisodiyotda hamda uning sanoatdan o'zgartirilayotgan qismida ham buzg'unchi, ham birlashtiruvchi texnologiyalarning tendensiyalari [8], uning intellektual harakatchanlik bilan aloqasi va innovatsiyalar bilanaloqasidir [9].

Shunday ekan bugungi tobora rivojlanib borayotgan raqamli iqtisodiyot sharoitida biznes jarayonlarini samarali yo'lga qo'yish, bozorda erkin raqobat qila olish hamda eng

asosiysi sarf-xarajatlarni kamaytirish orqali iqtisodiy yuksalishga erishishda zamonaviy

axborot texnologiyalarni qo'llamasdan amalga oshirishning imkoni yo'q. Shu sababli mazkur

yo'nalishda tahlillar hamda tadqiqotlar olib borish muhim ahamiyat kasb etadi. Mazguga oid adabiyotlar tahlili Tanlangan tadqiqot yo'nalishi doirasida axborot texnologiyalarining biznesni rivojlantirish va barqarorligiga ta'siri masalalari etarlicha o'rganilmagan. Shu bilan birga, shuni ta'kidlash kerakki, ilmiy adabiyotlarda ko'rsatilgan mavzuga oid tadqiqotlarning har biri keng yoritilgan.

Md'lumki, raqamlashtirish va barqaror rivojlanish masalalari bilan tahliliy agentliklar

va xalqaro tashkilotlar shug'ullanishadi. Raqamlashtirish bo'yicha tadqiqotlarda asosiy

muammo atamaning noaniq ta'rifi va tushunchalarni almashtirishdir. Bu savollar rus

tadqiqotchilari V. Dravits, A. Kurbatskiy [2], A.A. Kryukova [3], S.A. Tolkachev [7] va boshqa

bir qator mualliflar asarlarida ochib berilgan.

“Raqamlashtirish” tushunchasining ta'rifini ishlab chiqishga urinishlar xorijiy va rus

mualliflarining tadqiqotlarida ham mavjud. Masalan, Ming Zeng [6], E.V. Mayminov,

T.A. Puzini [4]lar shular jumlasidandir. Bundan tashqari ushbu tushunchaga o'zbek

olimlaridan S.G'ulomov, R. Ayupov, A. Bobojonov va M. Abdullayevlar ham o'zlarining

raqamli iqtisodiyotga oid asarlari hamda maqolalarida alohida to'xtalib, qator ta'riflarni

berib o'tgan.

Shu jihatdan ham mazkur tadqiqot maqsadi axborot texnologiyalarining biznesdagi

rolini oshirishning hozirgi tendentsiyalarini o'rganishdan iborat bo'lib, maqola doirasida

taqqoslash, tahlil qilish va sintez qilish kabi tadqiqot usullari qo'llanilgan.

Tadqiqot natijalari

Axborot texnologiyalari - bu ma'lumotlarni olish uchun turli xil ma'lumotlarni to'plash

va ularni qayta ishlashning turli mexanizmlari va usullarini qo'llaydigan jarayondan boshqa

narsa emas. Zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish "biznes tuzilmalarining

raqobatbardoshlik darajasiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi, tranzaksiya xarajatlarini sezilarli

darajada kamaytiradi, bu Yevropa kompaniyalarida qariyb 50% ni tashkil etadi, ichki

kompaniyalarda esa bu ko'rsatkich yanada yuqoridir" [4].

2020 yilda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmoni bilan "Raqamli iqtisodiyot – 2030" dasturini ishlab chiqildi va hayotga tatbiq etildi. Ushbu strategiya

iqtisodiyot tarmoqlari, ijtimoiy soha va davlat boshqaruvi tizimining jadal raqamli rivojlanishini ta'minlash, shu jumladan elektron davlat xizmatlarini ko'rsatish mexanizmlarini

yanada takomillashtirish maqsadini ko'zda tutadi.

[10] Ko'rib turganingizdek, ushbu dastur biznesda axborot texnologiyalaridan foydalanishga u yoki bu tarzda ta'sir qiladigan juda ko'p masalalarni qamrab oladi.

Kompyuter tarmoqlari, kompyuter va bulutli texnologiyalardan foydalanishga asoslangan biznesning rivojlanishi dunyoning alohida mamlakatlari yoki mintaqalari

o'sishning joriy va kutilayotgan sur'atlari mamlakatlarda ishlab chiqarish rivojlanishining

tezlashuvi va rivojlanish sur'atlarining oshishi sezilarli darajada kuzatilmaydi (1-rasm).

Shunisi e'tiborga loyiqki, 2015 yildan beri dunyoning barcha rivojlangan mamlakatlarida kuzatilayotgan iqtisodiyotni kompyuterlashtirishning faollashuvi, butun

dunyoda tarmoq kompaniyalarining o'sishi va kengayishi alohida mamlakatlarda ham

iqtisodiy o'sish sur'atlariga ham deyarli ta'sir ko'rsatmadi.

chiqilayotgan to'rt yil davomida deyarli o'zgarmas bo'ldi, 2017 yil bundan mustasno. Jahon

banki prognozlariga ko'ra, 2020-2022 yillarda. Yaponiyaning kelajakdagi YaIM o'sish sur'ati

1% dan kam bo'ladi. Xulosa

Axborot texnologiyalari tizimida ishlash real aktivlarni raqamlashtirishni o'z ichiga

oladi. Bu shuni anglatadiki, har bir aktiv buxgalteriya hisobining ikkilik shakliga ega:

birinchidan, u real aktiv sifatida mavjud bo'lib, undan to'g'ri foydalanish real bozorda

muayyan operatsiyalar orqali daromad olish imkonini beradi; ikkinchidan, u elektron yozuv

ko‘rinishida mavjud bo‘lib, uning yordamida siz operatsiyalarni amalga oshirishingiz va

daromad olishingiz mumkin.

Axborot texnologiyalarining shubhasiz afzalligi shundaki, ular u yoki bu zarur ma’lumotlarga tezkor kirishni ta’minlaydi, turli parametrlar bo‘yicha ma’lumotlarni

qidirishga imkon beradi. Shu bilan birga, juda ko‘p sonli foydalanuvchilar bir vaqtning o‘zida

ma’lumotlardan foydalanishlari mumkin.

Shunday qilib, xulosa qilishimiz mumkinki, raqamli iqtisodiyot iqtisodiy jarayonlarning

rivojlanishida yangi bosqichni ifodalaydi, uning asosini esa moddiy va raqamli obyektlarning

birligi tashkil etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Jahon banki URL: <https://www.vseмирnyjbank.org/ru/publication/global-economicprospects> (20.01.2021).
2. Dravitsa V, Kurbatskiy A. Промышленная революция «Индустрия 4.0» / В. Дравица, А. Курбацкий // Наука и инновации. – 2016. – №3 (157). – С. 13–16
3. Kryukova A.A, Mixalenko Yu.A Инструменты цифровой экономики – А.А. Крюкова, Ю.А. Михаленко // Карельский научный журнал. – 2017. – №3. – С. 108–111.

4. Maymina E.V, Puzinya T.A Особенности и тенденции развития цифровой экономики / Э.В. Маймина, Т.А. Пузыня // Вестник Белгородского университета кооперации, экономики и права. – 2017. – № 6 (67). – С. 37–45
5. Markova B.D Цифровая экономика: Учебник – М.: ИНФА-М, 2018 – 186 с
“Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar” (Economics and Innovative Technologies)
ilmiy elektron jurnali
350 <http://iqtisodiyot.tsue.uz>
6. Ming Zeng. Умный бизнес: что успех компании Alibaba приоткрывает о будущем стратегии // Московская школа менеджмента «Сколково», 2018. – URL: <http://trends.skolkovo.ru/2018/09/> (12.05.2021).
7. Tolkacheva S.A, Mixaylova P.Yu Цифровая трансформация производства на основе промышленного интернета вещей / С.А. Толкачев [и др.] // Экономическое возрождение России . – 2017. – №3 (53). – С. 79–88.
8. Acatech STUDY Industrie 4.0 in a Global Context .Strategies for Cooperating with International Partners. Henning Kagermann, Reiner Anderl, Jürgen Gausemeier, Günther Schuh, Wolfgang Wahlster (Eds.). 2016
9. Kupriyanovsky V. et al. Industries transformation in the digital economy–the ecosystem and life cycle //International Journal of Open Information Technologies. – 2017.
– Т. 5. – №. 1. – С. 34-49.

10. <https://lex.uz/docs/5030957> Raqamli iqtisodiyot - 2030

11. Kishkovich Yu.P. Современные тенденции возрастания роли

информационных технологий в бизнесе // Экономика: вчера, сегодня, завтра.
2021.

Том 11. № 5А. С. 143-150.

12. S.Gʻulomov. “Raqamli iqtisodiyotda blokcheyn texnologiyalari”.